

»O Vrba, srečna, draga vas domača...«
 Kako vsakdanja zveza, zvok besed,
 pomen! Naj človek še tako obrača,
 vse priča, da njih avtor ni poet.

Se strinjate z menoj?
 Za Vas Vaš Jože Snoj

—ov

PISMA UREDNIKU

V novi rubriki nameravamo objaviti pisma in sporočila, ki ne bi smela zanimati samo uredništva, ampak vso kulturno javnost; rubriko pričenjamo z željo, da bi bila Sodobnost resnično široka, demokratična tribuna kulturne tvornosti, in prosimo sodelavce ter bralce, naj uredništvu sporoče svoje sodbe o kulturnih pojavih ter vprašanjih, o reviji Sodobnost in posameznih prispevkih v njej. V pričujoči številki smo poleg pisma pisatelja Borisa Pahorja nameravali objaviti še nekaj odgovorov na urednikovo vabilo k sodelovanju, predvsem odklonilnih; pisci teh pisem pa jih iz različnih vzrokov niso dovolili objaviti, čeprav so po urednikovi sodbi širše zanimiva in pomembna za kulturno javnost. — Uredništvo.

Spoštovani tovariš urednik,

hvala za pismo in za vabilo. O tem moram priznati, da je, odkar pišem, prvo vabilo, ki ni standardno, ki ni ciklostirano, ampak osebno, odkrito, prizadeto.

In kakor je vabilo iskreno, bo iskren moj odziv.

Da, sprva sem mislil, da bom počakal in videl, kako bo revija zaorala v ledino slovenskih zverženih vprašanj; zakaj predvsem to je zame poglavitno.

Prav gotovo, vezal me je tudi občutek solidarnosti z odslovljenim urednikom, občutek, da bom nekako post festum soudeležen pri krivičnem dejanju, če bom sedel k ognjišču, ob katerem ne bo več domačega gospodarja.

*In to kljub temu, da nisem bil pravi sodelavec revije. Od začetka sploh nisem veroval vanjo, in to predvsem iz osebnih razlogov; kasneje, ko je objavljala odgovore Dobrici Čosiću, sem jo začel spoštovati. Vendar nekako nisem našel poti vanjo, pa tudi mene ni nihče poiskal. Dal pa sem, in to na svojo pobudo, prispevek *S o d o b n o s t i* novembra izrecno zato, ker se je uredništvo zavzemalo za vrednosti, brez katerih si človek ne more misliti v resnici napredne družbe.*

To, kar se je potem zgodilo, je absurd; kakor je absurd to, kar se dogaja z narodno nezogjo mladine, pa to, kar pravi univerzi.

Tako se zdi človeku, ki gleda od daleč, kakor da nekdo vztrajno in uspešno sabotira narodovo enovitost, njegovo družbeno napredno ureditev.

Rekel sem, da sem sprova mislil počakati; obenem sem trezno presojal stvarnost; hkrati sem imel pred očmi Vaše pismo, stavke, ki v njem govorijo o hotenju po globokih pisateljskih pričevanjih, o želji po novem ozračju.

In spraševal sem se, zakaj naj Vam ne bi verjel, spraševal sem se, zakaj ne bi Vaše uredništvo ne moglo biti nekaj zares novega, vrednega, morebiti celo odrešilnega, čeprav je bilo njegovo spočetje tako klaurno.

In tako sem se počasi odločal, da bom sodeloval, zato da bi se Vaši načrti uresničili. Pri tem pa sem polemiziral z Vami, ko pišete, da bi radi prispevali k pomiritvi sedanjega ozračja. Ne, ne, položaj je danes takšen, da ne gre samo za pomiritev! Novi urednik Sodobnosti bo lahko prispeval k spremembi sedanjega stanja samo na en način: tako da bo pogumno začel reševati slovenstvo kot vrednost, ob kateri naj narodna skupnost najde moralno in etično spodbudo za plemenito vzajemnost.

V Vašem pismu, sem rekel, čutim, da tudi Vi tako želite; zato se zavestno odločam za vero v novo, trdo, a morebiti res rodovitno pot. Trdo pa vsekakor, zakaj slovenski položaj, ali bolje položaj slovenstva je danes doma in v zamejstvu takšen, da bo treba začeti z zares pionirskim delom.

Da, dajte, da se bo slovenski človek, posebno mladi človek premaknil z mrtve točke. Dajte, da se človek ne bo spraševal, če ni morebiti res naiven, kdor veruje s Prešernom in Kosovelom v ljubezen med narodi, ne da bi moral pri tem zapostavljati ljubezen do svojega občestva; da ni naiven, kdor veruje v naprednost in hkrati v svobodo človeške osebe; pa kdor veruje v vzvišeno vlogo, ki jo imata v družbi kultura in njena hčerka književnost, in hkrati veruje v dokončen pokop vseh obskurantizmov.

Želim Vam, da bi Vam uspelo ustvariti ozračje, ki smo ga v vojnih letih pričakovali, v katerega smo verovali in dali zanj vse, kar smo najboljšega imeli.

Jaz pa bom zraven, dokler bom čutil, da se revija spoprijema s stvarnostjo, prav tako odločno pa se bom umaknil, ko tega občutka ne bom imel več. Z enakim počutjem sem poslal prispevek Dialogom, ko so me povabili k sodelovanju.

Prosim, da to pismo objavite. Iskreno Vas pozdravljam.

Boris Pahor

Trst, 3. februarja 1965.